VYBRANÉ UKAZOVATELE SOCIOEKONOMICKEJ ÚROVNE REGIÓNOV V PRIESTORE DUNAJSKEJ STRATÉGIE

Ján Výbošťok, Hilda Kramáreková

Abstract

The Danube Region Strategy, as one of four European Union Macro-Regional Strategies tends to better co-operation management in the Danube basin. The Strategy unites 14 countries, out of which nine are EU Member States. And while the other 4 are not part of the Union, this co-operation usually helps to hasten their integration into European structures. This article aims to introduce the EU Macro-Regional Strategies, their place within European Territorial Co-operation and also within the EU Cohesion Policy because European Territorial Co-operation is one of two EU Cohesion Policy goals for the 2014 – 2020 programming period. However, we will pay special attention to the Danube Region Strategy which we will also review through the chosen socio-economic indices.

Keywords: Macro-regional Strategy, maritime strategy, Danube Region Strategy, regional disparities, social-economic indicators

Úvod

Formovanie súčasnej Európy predstavuje dlhodobý a zložitý proces, ovplyvňovaný množstvom historických, politických a sociálno-ekonomických faktorov. V roku 1990 bola založená iniciatíva INTERREG (alebo aj Európska územná spolupráca), z ktorej sa v roku 2007 stal samostatný cieľ politiky súdržnosti EÚ. V roku 2014 si INTERREG tento status zachoval a tak je vo svojom piatom programovom období jedným z dvoch cieľov politiky súdržnosti 2014 – 2020 s rozpočtom viac ako 10 mld. EUR. Walter Deffaa sa v roku 2014 vyjadril, že historicky najväčšou inováciou INTERREG-u sú tzv. makroregionálne stratégie. Tie predstavujú integrovaný rámec slúžiaci na podporu hlbšej spolupráce v rôznych oblastiach rozvoja, pričom rešpektujú princípy stratégie Európa 2020, a teda inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Makroregionálne stratégie sú formované z viacerých krajín a regiónov, tzv. makroregiónov (príp. nadnárodných oblastí). V súčasnosti fungujú 4 makroregionálne stratégie v regióne Baltského mora, Podunajska, Jadranského a Iónskeho mora a v alpskej oblasti. Okrem toho v súčasnosti funguje aj námorná stratégia pre pobrežie Atlantického oceánu, ktorá sa však riadi podobnými (príp. rovnakými) pravidlami ako makroregionálne stratégie. Pre správne fungovanie stratégií je potrebný nielen systém ich riadenia, ale aj vzájomná spolupráca. Tá je uskutočňovaná aj prostredníctvom programov INTERREG-u – predovšetkým však programov nadnárodnej spolupráce.

V príspevku sa venujeme predovšetkým Dunajskej stratégii, nakoľko jej súčasťou je aj Slovensko. Tá územne pokrýva približne územie dunajského povodia, pričom zahŕňa 10 členských krajín EÚ a 4 krajiny mimo EÚ. Stratégia je financovaná z Európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj z iných podporných nástrojov, ako napr. komunitárnych programov, iniciatív, príp. v rámci tzv. „vonkajších“ krajín¹ z Nástroja predvstupovej pomoci pre kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny a z Nástroja európskeho susedstva pre krajiny podieľajúce sa na Európskej susedskej politike na východnej hranici EÚ. Pokiaľ ide o financovanie prostredníctvom programov územnej spolupráce, pre EUSDR je nesmierne dôležitý Dunajský nadnárodný program 2014 – 2020, ktorý zdieľa so stratégiou územné pôsobenie a jeho ciele a priority boli navrhnuté tak, aby efektívne prispievali k cieľom stratégie. V záverečnej časti príspevku sa venujeme vyjadreniu priestorovej diferenciacie záujmového územia prostredníctvom vybraných makroekonomických a štrukturálnych ukazovateľov. Získané údaje sme vyjadrili kartograficky, pričom môžeme prakticky pri všetkých ukazovateľoch pozorovať značné rozdiely medzi západom a východom, ako aj medzi hlavnými mestami a zvyšnými regiónmi v menej rozvinutých krajinách.

Teoreticko-metodické východiská problematiky

Nakoľko sa makroregionálne stratégie začali vyvíjať len v posledných 10 rokoch, ide o pomerne nový predmet skúmania viacerých vedných disciplín, predovšetkým však ekonómie, politológie a medzinárodných vzťahov. V geografických prácach sa, žiaľ, vzhľadom na teritoriálny rozsah a prierezový charakter stratégií, vyskytuje problematika len vo veľmi malom rozsahu, a to aj napriek tomu, že sú stratégie propagované najvyššími predstaviteľmi EÚ a Európskej komisie (ďalej „EK“). Aj preto je často náročné získať akékoľvek podklady na túto tému z iných zdrojov ako z publikácií EK zverejnených na informačnom portáli Info regio (EK, 2014, 2016b), z legislatívnych dokumentov na portáli EUR-LEX (EUR-LEX, 2010, 2013), publikácií Generálneho riaditeľstva pre vnútornú politiku EÚ (2015), webových stránok INTERACT-u (INTERACT ENPI, 2016), ale i samotných stránok stratégií (napr. EUSDR, 2016a, 2016b, 2016c, 2016d) a nadnárodných programov (DNP, 2014, 2016a, 2016b).

Ako sme už spomínali, príspevkov a monografií, na tému jednotlivých stratégií, ale aj stratégií vo všeobecnosti, nie je zatiaľ dostatok. Spomenúť možno prácu Dubois et al. (2009), ktorá predstavuje teoretické východiská stratégií, ich prepojenie s územnou spoluprácou, európskou integráciou, ale aj ich zahrnutie v politických dokumentoch EÚ. Významnou odbornou udalosťou v rámci EUSDR bola konferencia organizovaná v rámci *Danube Strategy Research Network* v novembri 2013 – *EU Strategy for the Danube Region: Challenges and Chances*

¹ vonkajšia krajina je v tomto prípade tá, ktorá nie je členom EÚ

2014 – 2020 (Sielker, Vonhoff eds., 2015), kde prezentovalo výstupy množstvo odborníkov z rôznych oblastí v uvedených troch sekciách – Akademický a politický ohlas k EUSDR; Skúsenosti s EUSDR v praxi; Vedecká podpora pre Podunajskú oblasť. Ďalej možno spomenúť príspevok Kern a Gänzleho (2013) zameraný na tzv. koncept makroregionalizácie, či príspevok Groenendijka (2013), ktorý spájal makroregióny s európskou integráciou. Významnú štúdiu publikovalo aj Generálne riaditeľstvo pre vnútornú politiku EÚ, ktorá kládla dôraz na novú úlohu makroregiónov v rámci Európskej územnej spolupráce (2015).

Makroregionálne stratégie a stratégie pre námorné oblasti v kontexte politiky súdržnosti EÚ

Politika súdržnosti (alebo aj kohézna politika, príp. regionálna politika EÚ) sa zameriava na všetky regióny a mestá v Európskej únii (ďalej „EÚ“) s cieľom podporovať tvorbu pracovných miest, konkurencieschopnosť podnikov, hospodársky rast, trvalo udržateľný rozvoj a zlepšovať kvalitu života občanov (EK, 2016a). Politika súdržnosti dáva jasne najavo, že ktokoľvek na ktoromkoľvek mieste EÚ má príležitosť zúčastniť sa a profitovať zo spoločného trhu.

Politika súdržnosti je „viditeľná ruka“ trhu, ktorá sa usiluje o vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj a zároveň podporuje ekonomickú integráciu v celej EÚ ako celku. Ide o lokálne orientovanú politiku, ktorá dáva úlohu každému európskemu územiu v tom zmysle, že nie je prekážkou optimálneho rozvrhnutia ekonomickej aktivity, ale samé sa môže stať zdrojom rastu. Jedna z nedávnych ekonomických teórií potvrdzuje tento prístup mnohými prípadovými štúdiami, ktoré dokazujú, že „na geografii záleží“ a že politika súdržnosti môže priniesť zmenu (EK, 2008).

Politika súdržnosti zlepšuje konkurencieschopnosť regionálnych ekonomík tým, že poskytuje „európske“ verejné statky, ktoré nedokáže poskytnúť trh. Hlavné dopravné a energetické siete, environmentálna politika, investície do vzdelávania, výskumu a vývoja sú toho príkladom. Počas minulého programového obdobia sa investičné priority politiky súdržnosti radikálne zmenili, pričom sa viac zdrojov vyčlenilo práve na výskum.

Súčasná politika súdržnosti je plnoprávna rozvojová politika, založená na prínosoch a ľudoch priamo na mieste. To je kľúčová výhoda pri zameraní sa na nové výzvy, ktorým čelia európske územia. Tie budú konfrontované s potrebou prispôbiť sa tlakom globálnej ekonomiky, klimatické zmeny budú predstavovať hrozby a príležitosti pre niekoľko sektorov, demografia a starnúce obyvateľstvo si bude vyžadovať zmeny v politikách trhu práce a nové sociálne riziká vyplývajúce z ekonomických zmien si budú vyžadovať nové prístupy.

Ekonomovia tvrdia, že regionálny a miestny rozvoj – kombinujúci hospodársky rast a menšie geografické rozdiely – bude vo zvýšenej miere dôležitý pri zvládaní týchto výziev. Diskusiu o budúcnosti politiky súdržnosti treba vidieť v tomto kontexte.

Úspechy politiky súdržnosti si všimli aj ďalšie krajiny. Mnoho krajín a organizácií (Juhoafrická republika, Ukrajina, MERCOSUR a pod.) vyjadrilo veľký záujem o model politiky súdržnosti, pretože je považovaný za vysoko efektívny mechanizmus vzhľadom na jej obmedzený rozpočtový rámec.

Prostredníctvom medzinárodnej spolupráce premieta politika súdržnosti európske hodnoty za hranice územia Únie. A práve tento fakt je jedným z hlavných dôvodov pre vznik tzv. makroregionálnych stratégií (nielen) na území EÚ.

Európska územná spolupráca (ďalej „EÚS“) predstavuje základ pre tvorbu európskeho priestoru a zohrala významnú úlohu pri budovaní integrujúcej sa Európy, pričom predstavovala dôležitý prvok zvyšovania stability vďaka prehĺbeniu vzájomnej dôvery, porozumenia a demokracie (Rajčáková, 2009).

Formovanie súčasnej Európy predstavuje dlhodobý a zložitý proces, ovplyvňovaný množstvom historických, politických a sociálno-ekonomických faktorov. História európskej územnej spolupráce siaha až do 50. rokov 20. storočia, kedy zástupcovia pohraničných území hlásali po potrebe odstránenia hraničných bariér a po rozvoji vzájomnej spolupráce v týchto regiónoch. Prvé úspechy pohraničnej spolupráce Európy boli zaznamenané na hraniciach Nemecka s Holandskom a Francúzskom, kde boli založené tzv. regionálne (komunálne) vzťahy (EK, 2015a).

EÚS, tiež známa ako INTERREG, je jedným z dvoch cieľov politiky súdržnosti 2014 – 2020 a predstavuje rámec pre implementáciu spoločných aktivít a politických výmen medzi národnými, regionálnymi a lokálnymi aktérmi rôznych členských štátov. INTERREG bol založený v roku 1990 ako komunitárna iniciatíva s rozpočtom len 1,1 mld. EUR, pričom zastrešoval iba cezhraničnú spoluprácu. Neskôr pribudla aj nadnárodná a medziregionálna kooperácia. Postupom času sa INTERREG stal kľúčovým nástrojom EÚ na podporu spolupráce partnerov na opačných stranách hraníc štátov. Programy INTERREG-u sú financované najmä z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej „ERDF“) a majú podporiť harmonický rozvoj jednotlivých teritórií EÚ na rôznych hierarchických úrovniach.

EÚS je rozdelená do troch kategórií spolupráce. INTERREG A, čiže cezhraničná spolupráca, slúži na prekonávanie bežných výziev prihraničných regiónov a na podporu ich nevyužitého potenciálu rozvoja. Programy cezhraničnej spolupráce slúžia na podporu regiónov NUTS III ležiacich priamo na hraniciach, alebo v ich priamom kontakte a sú riadené spoločnými štruktúrami (EK, 2015b). Pre potreby nášho príspevku je však oveľa významnejšia nadnárodná spolupráca (INTERREG B). Tá zahŕňa regióny z viacerých krajín EÚ, ktoré spolu vytvárajú väčšie oblasti. Cieľom je zlepšiť spoluprácu a územný rozvoj v rámci EÚ prostredníctvom spoločného prístupu pri riešení bežných problémov. Nadnárodné programy pridávajú do rozvoja regiónov tzv. extra európsky rozmer, keď vznikajú z analýz na úrovni Európy, vedúc k odsúhlaseným prioritám a koordinovanej strategickej odozve (EK, 2015c). Posledným typom spolupráce je medziregionálna

spolupráca (INTERREG C). Tá funguje na paneurópskej úrovni a zastrešuje všetky členské a niektoré partnerské štáty² (EK, 2015d).

Na základe podoby politiky súdržnosti 2014 – 2020 a cieľov stanovených v stratégii Európa 2020, bol INTERREG do značnej miery upravený, aby dosiahol väčší vplyv a efektívnejšie využitie investícií. Kľúčovými bodmi reformy sú koncentrácia, zjednodušenie a orientácia výsledkov. Súčasná piata etapa INTERREG-u je založená na 11 investičných prioritách, ktoré za účelom dosiahnutia inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu zahŕňajú:

1. výskum a inovácie; informačné a komunikačné technológie; nízko uhlíkovú ekonomiku; konkurencieschopnosť MSP;
2. boj s klimatickými zmenami; životné prostredie a efektívnosť zdrojov; udržateľnú dopravu;
3. zamestnanosť a mobilitu; sociálnu inklúziu; lepšie vzdelávanie, odbornú prax; transparentnú verejnú správu (EK, 2015a).

Pre EÚS je vyčlenených približne 10 mld. EUR (2,8 % rozpočtu pre politiku súdržnosti 2014 – 2020), rozdelených do 92 programov cezhraničnej, 15 programov nadnárodnej a 4 programov medziregionálnej spolupráce medzi regiónmi a územnými, sociálnymi a ekonomickými partnermi. Rozpočet tiež zahŕňa alokáciu ERDF pre členské štáty spolupracujúce na hraniciach EÚ s externými partnermi, ktorí získajú podporu z ďalších nástrojov – IPA (Nástroj predvstupovej pomoci) a ENI (Nástroj európskeho susedstva).

Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa EÚS z ERDF by mala EK určiť oblasti nadnárodnej spolupráce so zreteľom na opatrenia potrebné na podporu integrovaného územného rozvoja. Pri určovaní uvedených oblastí by mala pritom EK zohľadniť skúsenosti získané pri vykonávaní predchádzajúcich programov a v náležitých prípadoch makroregionálne stratégie a stratégie pre morské oblasti.

Makroregionálne stratégie predstavujú nový významný riadiaci nástroj (nielen) v rámci EÚ, pričom zahŕňajú množstvo štátnych a neštátnych aktérov v rôznych sférach na určitom území. Nové regulatívy politiky súdržnosti 2014 – 2020 stanovujú väčšiu integráciu operačných programov, ako aj programov európskej územnej spolupráce do makroregionálnych stratégií a potenciálne využitie *európskych zoskupení územnej spolupráce* na ich realizáciu. Za týmto účelom zastáva Európsky parlament tzv. miestom určený, kontraktuálny prístup k makroregionálnej spolupráci, najmä však pre zahrnutie susedných krajín, čím dochádza k vytváraniu teritoriálnych synergií a k znižovaniu regionálnych disparít. Zavádzanie takéhoto prístupu do praxe je kľúčovou témou budúcnosti (Generálne riaditeľstvo pre vnútornú politiku EÚ, 2015).

² Island a Lichtenštajnsko sa podieľajú na programe ESPON. Nórsko a Švajčiarsko sa okrem toho podieľajú aj na zvyšných 3 programoch (INTERREG EUROPE, URBACT a INTERACT).

Makroregionálne stratégie predstavujú akýsi integrovaný rámec schválený Európskou radou, ktorý môže byť, okrem iného, podporený z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej „EŠIF“) a bojovať tak s problémami daného regiónu v oblasti ekonomickej, sociálnej a územnej súdržnosti (EK, 2014). Stratégie vznikli za účelom pridania hodnoty jednotlivých zásahov, či už EÚ, národných alebo regionálnych autorít, ale aj súkromného sektoru, takým spôsobom, ktorý značne posilňuje fungovanie makroregiónu. Vďaka riešeniu problémov v relatívne menšej skupine regiónov taktiež umožňuje uvoľnenie cesty pre lepšiu súdržnosť na úrovni EÚ. Vzájomná spolupráca sa tak môže stať zvykom a kompetenciou. Ciele jednotlivých stratégií závisia od potrieb regiónov. Stratégie však nie sú samostatne financované, ale jednou z ich výziev je nájsť spôsob využitia existujúcich zdrojov, legislatívy a inštitucionálnych štruktúr pre úžitok celého regiónu. Čo však označuje pojem makroregión? Neexistuje žiadna štandardná definícia tohto pojmu, no v zásade ide o oblasť zahŕňajúcu územia niekoľkých krajín alebo regiónov, ktoré majú spoločné záujmy a problémy (INTERACT ENPI, 2016). V minulosti označoval pojem makroregión regionalizáciu medzi suverénnymi štátmi. Dnes je tento tradičný prístup rozšírený tak, aby zahŕňal aj iné skupiny subnárodných jednotiek do makroregiónu (Dubois et al., 2009). Ďalší prístup označuje makroregión ako obmedzený počet štátov, ktoré sú prepojené určitými geografickými vzťahmi a stupňom vzájomnej závislosti. Pojem tiež chápaný aj ako priestorovo súdržné územie zložené z dvoch a viac štátov (Harlid, 2012). Kern a Gänzle (2013) tvrdia, že tzv. makroregionalizácia prináša nové politické príležitosti pre subnárodné autority a širokú verejnosť. Ak napr. subnárodné autority vytvoria nadnárodné siete, tie sa môžu rozvinúť do konštitutívnych prvkov makroregiónov.

Makroregionálne stratégie predstavujú podľa bývalého generálneho riaditeľa EK pre regionálnu a mestskú politiku Waltera Deffaaha najväčšiu inováciu EÚ od jej vzniku v roku 1990 (EK, 2016b). V súčasnosti fungujú 4 makroregionálne stratégie – Stratégia EÚ pre región Baltského mora, Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť, Stratégia EÚ pre oblasť Jadranského a Iónskeho mora a Stratégia EÚ pre alpskú oblasť, taktiež funguje aj jedna stratégia pre námornú oblasť – Atlantická stratégia. Okrem toho sa uvažuje aj o ďalších stratégiách (napr. Karpatská, Stredomorská a pod.).

Skúsenosti z existujúcich stratégií ukázali, že dobrý a stabilný systém riadenia je kľúčový pre ich efektívnu implementáciu. EK identifikovala hlavné potreby – silnejšie politické vedenie a efektívne rozhodovanie a prehľadnejšiu organizáciu práce. Lepší systém riadenia nie je o financiách ani o byrokracii, ale o tom, že ako a kým je stratégia implementovaná a spoločné aktivity iniciované a financované (Stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora, 2016).

Pre efektívnosť stratégií má veľký význam prehľadná politická štruktúra na vysokej úrovni, ktorá má zabezpečiť všeobecné usmerňovanie, stanoviť priority a prijímať kľúčové rozhodnutia. Súčasný systém sa z hľadiska strategického

vedenia značne opiera o EK, ktorá zabezpečuje dynamiku, hľadá východiská patových situácií a organizuje dôležité podujatia, ale aj podporuje kľúčových aktérov a ma ústrednú úlohu pri podávaní správ a hodnotení a má tiež významnú sprostredkovateľskú pozíciu EÚ. Strategicky dôležitú celoštátnu koordinačnú úlohu majú ministri krajín, v ktorých sa nachádzajú národné kontaktné body. Národné kontaktné body by mali byť na národnej úrovni koordinované špecializovanými odborníkmi. Okrem vedenia je však dôležitá aj zodpovednosť a potreba zapojenia zainteresovaných strán vrátane zvolených poslancov na rôznych úrovniach (obr. 1). Zúčastnené strany by mali plne využiť potenciál programov nadnárodnej spolupráce a programu INTERACT (EK, 2016b).

Obr. 1: Siet'ovanie v regionálnom rozvoji na najvyšších hierarchických úrovniach so zameraním sa na makroregionálne stratégie EÚ (2016)

Figure 1: High-level Networking of the Regional Development Focused on the Macro-Regional Strategies (2016)

Zdroj: Výboštok, 2016

Základné informácie o Dunajskej stratégii

Druhá najdlhšia rieka Európy a „najmedzinárodnejšia“ rieka sveta³, ktorej dĺžka je približne 2 860 km, spája Čierny les a Čierne more, tečie cez 10 krajín, jej povodie zasahuje do ďalších 4 a predstavuje hlavnú os tzv. Stratégie EÚ pre podunajskú oblasť (ďalej „EUSDR“ a/alebo „Dunajská stratégia“). Stratégiu tvorí 14 krajín, z ktorých 9 je v súčasnosti členským štátom EÚ, 2 sú kandidátskymi krajinami a 1 je potenciálnou kandidátskou krajinou (mapa 1). Stratégia je miestom bývania 102,8 mil. obyvateľov (k 31.12.2014), čo je viac ako pätina populácie EÚ (EK, 2011).

Spolupráca zameraná na problematiku Dunaja a jeho povodia sa začala viac rozvíjať po prijatí **Dohovoru o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja** (Dunajského dohovoru) v Sofii v roku 1994. Ten je zameraný na zlepšenie kvality a ochranu Dunaja a vôd v jeho povodí a jeho cieľom je zabezpečiť ochranu podzemných a povrchových vôd v celom povodí, ochranu pred nebezpečenstvom vznikajúcim z havárií a ochranu pred povodňami a ľadovými javmi na rieke Dunaj (Enviroportál, 2016).

Mapa 1: Územné pokrytie Dunajskej stratégie (2016)

Map 1: Territorial coverage of the Danube Region Strategy (2016)

Zdroj: Eurostat, 2016; EEA (Európska environmentálna agentúra), 2016; DNP, 2014

³ Povodie žiadnej inej rieky sveta nezasahuje do územia 19 krajín. Dunaj taktiež preteká 10 krajinami, čo je druhé miesto na svete (po Nile, o čom však možno z viacerých dôvodov polemizovať).

V októbri 2008 sa *eurokomisárka pre regionálnu politiku Danuta Hübner* vyjadrila, že dôležitosť dunajského povodia pre politiku EÚ netreba podceňovať a vyjadrila potrebu vyvinúť v podunajskej oblasti podobnú stratégiu, aká v tom čase vznikala v oblasti Baltského mora, nakoľko pre všetky krajiny EÚ nemôže fungovať rovnaký prístup. Pre podunajskú oblasť bola nutná cieľená politika pre jej ekologické, dopravné a sociálno-ekonomické potreby. To viedlo v roku 2009 Európsku radu k formálnej výzve pre EK, aby pripravila Stratégiu EÚ pre podunajskú oblasť. Tá bola dokončená EK v decembri 2010 a schválená Európskou radou 24. júna 2011. Bola rozvíjaná spoločne EK, ako aj krajinami v oblasti a zúčastnenými stranami v záujme spoločného adresovania bežných výziev. Stratégia sa snaží o vytvorenie synergických efektov a koordinácie medzi existujúcimi politikami a iniciatívami v regióne (EUSDR, 2016d).

Podunajská oblasť je veľmi rôznorodá, ako z geografického, ekologického, kultúrneho, tak i z ekonomického hľadiska a má veľmi dôležitú strategickú polohu, nakoľko otvára EÚ jej susedom – oblasti Čierneho mora, južnému Kaukazu a strednej Ázii (EUR-LEX, 2013).

Čo sa týka riadenia, implementáciu stratégie zabezpečuje **EK** prostredníctvom **Generálneho riaditeľstva pre regionálnu a mestskú politiku**. To koordinuje stratégiu na politickej úrovni spoločne so **Skupinou na vysokej úrovni**. Prioritné oblasti sú spoločne koordinované 2 zúčastnenými krajinami, alebo regiónmi, ktorí konzultujú s EK, súvisiacimi agentúrami EÚ a regionálnymi orgánmi. Pre každú prioritnú oblasť si kompetentné krajiny zvolia spoločne jedného **koordinátora prioritnej oblasti**, ktorý zabezpečuje implementáciu akčného plánu. **Národní koordinátori** koordinujú a pozorujú participáciu ich krajiny na implementácii stratégie. Ich úlohou je propagovať stratégiu na národnej úrovni a informovať relevantné zúčastnené strany, ako aj pomáhať EK v uľahčení fungovania stratégie. Národným koordinátorom na Slovensku je *Odbor prierezových priorít Úradu vlády SR*, v súčasnosti zastúpený riaditeľom *Ing. Ladislavom Šimkom*. Úrad vlády SR je tiež **národným kontaktným bodom** pre SR. **Dunajský strategický bod** vznikol v roku 2015 za účelom zlepšenia implementačného procesu stratégie podporením EK v jej koordinačných úlohách a propagácie stratégie na európskej úrovni (EUSDR, 2016b). **INTERACT bod** pre Dunajskú stratégiu, ktorý slúži na technickú pomoc, sa nachádza vo Viedni (INTERACT ENPI, 2016).

Stratégia môže byť financovaná z EÚ prostredníctvom mnohých finančných nástrojov, ako napr. *EŠIF (ERDF, ESF – Európsky sociálny fond, EAFRD – Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, EMFF – Európsky fond pre námorné otázky a rybné hospodárstvo), KF – Kohézny fond, IPA a ENI, programov EÚS, príp. komunitárnych programov*. Čo sa týka medzinárodných finančných inštitúcií, podpora smeruje z *Európskej investičnej banky, Európskeho investičného fondu, či Európskej banky pre rekonštrukciu a rozvoj*. Okrem toho je však množstvo ďalších príležitostí pre finančnú podporu na národnej, regionálnej, a lokálnej úrovni z verejných, ale aj súkromných zdrojov. Na stránkach stratégie, EK, INTERACT-u,

ale aj mnohých ďalších sú ďalšie príručky a návody vysvetľujúce postupy pre získanie financií potrebných pre realizáciu projektov (EUSDR, 2016a).

Zakladajúce programové dokumenty stratégie sú **Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov a akčný plán**. Oznámenie vymedzuje samotnú podunajskú oblasť, stručne ju charakterizuje, vymedzuje kľúčové problémy v regióne a určuje víziu oblasti do roku 2020 (EUR-LEX, 2010). Akčný plán ďalej vymedzuje samotné piliere a jednotlivé prioritné oblasti, ktoré vybrala EK v spolupráci s členskými štátmi, regiónmi a ostatnými zainteresovanými stranami (Úrad vlády SR, 2011a). Cieľom dokumentu je prejsť „od slov k činom“ tým, že sa určia konkrétne priority pre makroregión. Akčný plán by sa po určitú dobu nemal meniť, no v priebehu rokov sa môže obsah dokumentu aktualizovať, z toho vyplýva, že ide o „priebežný“ plán a bude sa pravidelne revidovať. Medzi ďalšie dôležité dokumenty patria **závery Európskej rady, správy EK a spoločné vyhlásenia ministrov** (EUSDR, 2016c). **Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o EUSDR** je správa o činnosti a implementácii stratégie. Správa hodnotí úspechy stratégie a zrealizované projekty v rámci jednotlivých prioritných oblastí, okrem toho poukazuje na funkčnú platformu spolupráce v regióne s nedávnou históriou konfliktov, konštatuje získané skúsenosti z implementovania stratégie a podáva odporúčania pre budúce ešte efektívnejšie fungovanie Dunajskej stratégie.

Slovensko sa aktívne zapájalo do prípravy stratégie už od úplného začiatku. Uznesením vlády č. 149/2010 bola schválená **Národná pozícia k EUSDR**, ktorá bola následne **aktualizovaná** a schválená uznesením vlády č. 229/2011. Týmto uznesením mal Úrad vlády SR predložiť na rokovanie vlády SR materiál **Návrh systému koordinácie a aktualizácie projektových zámerov v prioritných oblastiach EUSDR**, ktorý bol následne schválený uznesením vlády č. 497/2011. Novelizácia národnej pozície reflektovala aktuálny vývoj v predimplementačnej fáze procesu prípravy EUSDR.

V záujmovom území sa vyskytujú rôzne problémy, ktoré sa premietajú do **4 pilierov a 11 prioritných oblastí** (EUSDR, 2016d).

Prvý pilier je zameraný na 3 prioritné oblasti: *1. zlepšiť mobilitu a multimodalitu (A. vnútrozemské vodné cesty, B. cestné, železničné a letecké spojenia), 2. podporovať udržateľné zdroje energií, 3. podporovať kultúru a turizmus, kontakty medzi ľuďmi* (Úrad vlády SR, 2011b). Z projektov v rámci prvého piliera možno spomenúť projekt prioritnej oblasti (ďalej „PA“) 1A, ktorý nadväzuje na zmluvu z roku 1977. Ide o Komplexné riešenie úseku Dunaja smerom po prúde za Bratislavou (Vodné dielo Gabčíkovo-Nagymaros) a má vyriešiť už takmer 40-ročný spor medzi Slovenskom a Maďarskom, ktorý nastal pri výstavbe vodného diela. V rámci PA 1B ide napr. o projekt Rýchlostnej cesty R4, ktorá má prepojiť slovensko-poľskú štátnu hranicu, so slovensko-maďarskou

hranicou. Časť z úseku je v prevádzke, no väčšia časť je v stave prípravy alebo návrhu. Projekty v rámci PA 2 sú zastúpené najmä vydávaním propagačných materiálov. V rámci PA 3 bol podporený napr. projekt Koncepcia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Kravanoch nad Dunajom a Lábatlane.

Tri prioritné oblasti v rámci druhého piliera sú: *1. obnoviť a udržať kvalitu vôd, 2. riadiť riziká v oblasti životného prostredia a 3. chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôdy*. Prioritná oblasť 4, ktorá je koordinovaná Slovenskom a Maďarskom, je zastúpená projektom Slovenského hydrometeorologického ústavu, a to projekt Operačného programu (ďalej „OP“) Juhovýchodná Európa – Udržateľný integrovaný manažment medzinárodného riečneho koridoru v juhovýchodných európskych krajinách. Projekt v rámci PA 5 so zapojením SR bol opäť zabezpečený programom Juhovýchodná Európa. Šlo o projekt SEERISK, teda Spoločný krízový manažment – hodnotenie rizík a pripravenosť v Dunajskom makroregióne. Slovensko sa zapojilo aj do projektov v rámci PA 6, napr. (opäť) projekt OP JV Európa 2007 – 2013, a to BioREGIO – Integrovaný manažment biologickej a krajinnej diverzity pre udržateľný regionálny rozvoj a ekologickú prepojenosť v Karpatoch.

Medzi prioritné oblasti zahrnuté v pilieri č. 3 patria: *1. rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií, 2. podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení a 3. investovať do ľudí a zručností*. Druhou prioritnou oblasťou, na ktorej koordinovaní sa podieľa aj Slovensko, a to spoločne so Srbskom, je PA 7. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, ako koordinátor PA 7, bol taktiež vedúcim partnerom v rámci projektu Úvod do prvkov odborného vzdelávania a výskumu v SR, ktorý bol financovaný prostredníctvom programu Erasmus+. Do programu sa v rámci Slovenska zapojili aj Štátny inštitút odborného vzdelávania a Slovensko-nemecká obchodná a priemyselná komora. Ôsma prioritná oblasť bola realizovaná napr. prostredníctvom projektu INNO AGRI, ktorý je zameraný na podporu spolupráce medzi podnikateľmi, do žiadneho projektu PA 8 sa však slovenský partner nezapojil. Z projektov PA 9 možno spomenúť pilotný projekt PA 9 vytvárajúci klaster škôl sekundárneho vzdelávania pod názvom Podpora mladistvých – prepojenie Európy.

Posledný pilier Dunajskej stratégie v sebe zahŕňa dve prioritné oblasti, a to: *1. zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu a 2. spolupracovať s cieľom podporiť bezpečnosť a riešiť organizovanú a závažnú trestnú činnosť*. Z projektov 10. prioritnej oblasti možno spomenúť skupinu projektov Mestská platforma podunajskej oblasti. Do projektov poslednej PA sa slovenská strana nezapojila.

Dunajská stratégia má ambíciu vytvoriť mechanizmus spoločnej zodpovednosti podunajských krajín za ekonomický a spoločenský rozvoj oblasti za účelom zachovania prírodného a kultúrneho dedičstva.

Implementačný proces Dunajskej stratégie sa pravidelne hodnotí a diskutuje na ročných fórach, ktoré boli zatiaľ 4, pričom ten posledný bol 29. – 30. októbra

2015 v **Ulme** v Nemecku pod menovkou „*Inteligentné, sociálne, udržateľné – inovácie pre podunajskú oblasť*“. Fórum bolo zamerané na inovácie, profesionálne školenia, duálne vzdelávanie, podnikanie a civilnú ochranu (EUSDR, 2016b). Tohtoročné fórum sa uskutoční 3. – 4. novembra v Slovenskom národnom divadle v **Bratislave** pod taktovkou „*Inovačné toky – voda, poznanie a inovácie v podunajskej oblasti*“.

Veľmi dôležitú úlohu v implementácii EUSDR má nadnárodná spolupráca, ktorej história v oblasti siaha do roku 1996, kedy bol spustený **Program pre stredoeurópsky, jadranský, podunajský a juhovýchodoeurópsky priestor (CADSES)**, za ktorým nasledoval **CADSES II** do roku 2007 (DNP, 2016a). V programovom období 2007 – 2013 ho, aj keď s územnými zmenami, nahradil **OP Juhovýchodná Európa**, ktorý sa považuje za priameho predchodcu Dunajského nadnárodného programu (ďalej „DNP“). Do územia stratégie však v súčasnosti zasahujú aj ďalšie nadnárodné programy – Stredná Európa, Severozápadná Európa, Alpský priestor, ADRION (Jadransko-Iónska oblasť), Balkán – Stredomorie a MED (Stredomorská oblasť) ako aj množstvo programov cezhraničnej spolupráce (EK, 2016c).

Dunajský nadnárodný program je finančným nástrojom v rámci EÚS s celkovým rozpočtom **263 mil. EUR, z toho 222 mil. z fondov EÚ** (202 mil. ERDF, 20 mil. IPA II, prostriedky z ENI nie sú zahrnuté vo finančnom pláne nakoľko podliehajú samostatným pravidlám⁴). Program podporuje ekonomickú, sociálnu a územnú spoluprácu v podunajskej oblasti vo vybraných politických oblastiach, bol schválený EK 20. augusta 2015 a je štruktúrovaný do štyroch prioritných osí, pričom piatu predstavuje technická pomoc. Tieto prioritné oblasti, ako i územný dosah programu, korešpondujú s Dunajskou stratégiou, aj keď nie všetky prioritné oblasti EUSDR sú obsiahnuté v DNP v dôsledku zahrnutia stratégie do viacerých programov EÚS. Priority sú založené na špecifických potrebách podunajskej oblasti (DNP, 2016b):

1. inovatívna a sociálne zodpovedná podunajská oblasť (73 mil. EUR);
2. environmentálne a kultúrne zodpovedná podunajská oblasť (83 mil.);
3. lepšie prepojená a energeticky zodpovedná podunajská oblasť (55 mil.);
4. správne riadená podunajská oblasť (34 mil.).

Regionálne disparity v priestore Dunajskej stratégie

V poslednej časti príspevku sa budeme zaoberať regionálnymi disparitami (ale aj nerovnosťami, rozdielmi) na území Dunajskej stratégie. Nakoľko ide o územie z hľadiska ekonomického, sociálneho, ale i kultúrno-historického veľmi

⁴ Financovanie z ENI podlieha rozhodnutiu EK o dostupnosti prostriedkov pre DNP. Dovtedy môžu byť ukrajinskí a moldavskí partneri potenciálne zahrnutí do projektov na základe článku 20 (2) a (3) nariadenia č. 1299/2013 EP a Rady (EÚ).

heterogénne, je pochopiteľné, že rozdiely vo vyspelosti jednotlivých regiónov sú značné. Samotné ukazovatele sociálno-ekonomickej úrovne sme spracovali na základe dostupných údajov z Eurostatu (Eurostat, 2016a), no miestami sme si museli dopomôcť aj z údajov vybraných národných štatistických úradov (pre Srbsko a Bosnu a Hercegovinu), údaje sme následne spracovali kartograficky pomocou metódy kartogramov, pričom sme ukazovatele vyberali najmä podľa vhodnosti, aktuálnosti a kvality údajov a možností ich spracovania (mapy 2 – 4). Jednotlivé ukazovatele (hrubý domáci produkt, parita kúpnej sily a hrubá pridaná hodnota) sme spracovali na úrovni NUTS 3 k 31.12.2014. V prípade niektorých krajín (Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Čierna Hora, Srbsko, Ukrajina) sme získali údaje len na úroveň celého štátu.

Prvým ukazovateľom je **hrubý domáci produkt (HDP) na 1 obyvateľa** (mapa 2). Pomocou HDP môžeme zmerať úroveň národných účtov a zhodnotiť tak hospodársku pozíciu vybraného regiónu. Prostredníctvom ukazovateľa dokážeme zanalyzovať výkon a cykly hospodárstva (napr. recesie, obnovy, boomy). Preto je jeho využitie pre ekonomické porovnanie jednotlivých regiónov veľmi vhodné. Pre uľahčenie práce s ukazovateľom sú národné meny väčšinou nahrádzané napr. eurami, čo je aj náš prípad, kedy sme získali údaje už prepočítané na eurá v dnešných cenách (Eurostat, 2016b).

Mapa 2: Hrubý domáci produkt na 1 obyvateľa podľa regiónov NUTS III v rámci Dunajskej stratégie (2014)

Map 2: Gross domestic product (per capita) by NUTS III regions within the Danube Region Strategy (2014)

Zdroj: Eurostat, 2016; EEA, 2016

Pri pohľade na mapu môžeme vidieť značný rozdiel medzi západom a východom, pričom táto hranica takmer presne kopíruje bývalú „železnú oponu“. Zaujímavý je pohľad na údaje, ktoré poukazujú na to, že na najvyšších 28 miestach sú iba regióny z Nemecka a na 80 najvyšších miestach z Nemecka a Rakúska, pričom na 81. mieste je Bratislavský kraj s úrovňou HDP 33 900 EUR na obyv. Najvyššiu hodnotu ukazovateľa dosahuje Ingolstadt (Bavorsko), a to 125 600 EUR na 1 obyv. Aj ďalšie štyri regióny sa nachádzajú v Bavorsku – Mníchov (99 200 EUR), Schweinfurt (94 800 EUR), Erlangen (81 800 EUR) a Regensburg (80 300 EUR). Naopak najhoršie je na tom Moldavsko s hodnotou ukazovateľa 1 700 EUR na obyvateľa, Ukrajina s 2 300 EUR a viaceré regióny v Bulharsku s hodnotami v rozpätí od 3 000 do 3 500 EUR na obyv. Z tohto nám vyplýva variačné rozpätie (rozdiel medzi max. a min. hodnotou) na úrovni 123 900 EUR na obyv., pričom priemerná hodnota je 24 346 EUR a stredná hodnota 24 600 EUR na obyv. Priemer EÚ-28 je pritom 27 500 EUR.

Problémom HDP však je, že samotné výmenné kurzy neodzrkadľujú cenové rozdiely v rôznych krajinách a regiónoch. Na kompenzáciu tohto nedostatku slúži parita kúpnej sily (PPP). Využitím PPP namiesto bežných výmenných kurzov je HDP prerátané do umelej meny, ktorá sa nazýva štandarda kúpnej sily. Tá nám umožňuje porovnanie kúpnej sily naprieč jednotlivými regiónmi (nielen) v rámci EÚ aj napriek rozdielnym menám a cenám. Vo všeobecnosti platí, že regióny s vyšším HDP majú aj vyššie ceny a naopak menej rozvinuté regióny majú aj nižšie ceny a PPP nám tieto nedostatky HDP odstraňuje (Eurostat, 2016b).

Mapa 3: Hrubý domáci produkt v parite kúpnej sily na 1 obyvateľa podľa regiónov NUTS III v rámci Dunajskej stratégie (2014)

Map 3: Gross domestic product (per capita in purchasing power parity) by NUTS III regions within the Danube Region Strategy (2014)

Zdroj: Eurostat, 2016; EEA, 2016

Regióny (mapa 3) na prvých piatich miestach sú rovnaké ako pri klasickom meraní HDP – Ingolstadt (120 400 EUR na obyv.), Mníchov (95 100 EUR), Schweinfurt (91 000 EUR), Erlangen (78 500 EUR) a Regensburg (77 000 EUR). Na ďalších pozíciách sa nám však prejavuje úprava podľa PPP, nakoľko Bratislavský kraj sa nachádza už na 23. pozícii s hodnotou 51 200 EUR a na 31. mieste môžeme vidieť aj región Hlavní město Praha (47 500 EUR).

Na opačnej strane sú opäť viaceré bulharské regióny – Silistra (6 400 EUR), Pernik (6 500 EUR), Sliven (6 600 EUR), Vidin a Kărdžali (6 700 EUR) atď. Variačné rozpätie je v tomto prípade na úrovni 114 000 EUR na obyv. Medián v rámci EUSDR je 24 300 EUR a aritmetický priemer je 26 229, zatiaľ čo v rámci EÚ je priemerná hodnota na úrovni 27 500 EUR na obyv. V prípade tohto indikátora však nie sú dostupné údaje pre Moldavsko a Ukrajinu.

Výborným ukazovateľom pre porovnanie výkonu jednotlivých (v našom prípade všetkých) odvetví hospodárstva je tzv. **hrubá pridaná hodnota na hlavu** (v tomto prípade v základných cenách). Indikátor nám predstavuje produkciu v základných cenách⁵ mínus strednú spotrebu v kúpnych cenách.

Pri analýze získaných údajov zisťujeme opäť značný rozdiel medzi Nemeckom a Rakúskom a ostatnými členskými krajinami EUSDR. Najvyššie postavené regióny sa opäť nemenia – Ingolstadt (112 000 EUR na obyv.), Mníchov (88 800 EUR), Schweinfurt (85 000 EUR), Erlangen (72 900 EUR) a Regensburg (72 100 EUR). „Nadvládu“ nemecky hovoriacich krajín narúša až Bratislavský kraj (30 800 EUR), nachádzajúci sa na 77. priečke. Hlavní město Praha (27 200 EUR) je až na 107. mieste. Najhorších 10 regiónov v rámci indikátora sa nachádza opäť v Bulharsku (Silistra, Pernik, Sliven – 2 600 EUR, Vidin a Kărdžali – 2 700 EUR). Priemerná hodnota v rámci EUSDR je v tomto prípade 21 900 EUR. Stredová hodnota je 22 200 EUR. Variačné rozpätie je až 109 400 EUR. Údaje pre Bosnu a Hercegovinu, Moldavsko a Ukrajinu absentujú (mapa 4).

Záver

V príspevku sme zhodnotili fungovanie Dunajskej stratégie, jej prepojenie na programy Európskej územnej spolupráce, predovšetkým však nadnárodnej spolupráce a na politiku súdržnosti ako takú, taktiež sme si do určitej miery načrtli ako na tom sú jednotlivé regióny v rámci stratégie.

Politika súdržnosti sa zameriava na jednotlivé regióny EÚ, pričom jej cieľom je prostredníctvom uplatňovania integrovaného prístupu dosiahnuť udržateľný rozvoj, hospodársky rast, zvýšiť kvalitu života a pod. Pre programové obdobie 2014 – 2020 má politika súdržnosti vyčlenených viac ako 350 mld. EUR

⁵ Základná cena predstavuje sumu, ktorú získa výrobca od kupujúceho za jednotku produktu po odrátaní daní a pripočítaní akýchkoľvek dotácií na produkt (Eurostat, 2016c)

určených pre všetky teritória EÚ, predovšetkým však na menej rozvinuté regióny a viac ako 10 mld. EUR z tejto sumy je určených pre Európsku územnú spoluprácu, ktorá je jedným z dvoch cieľov politiky súdržnosti 2014 – 2020.

Mapa 4: Celková hrubá pridaná hodnota na 1 obyvateľa podľa regiónov NUTS III v rámci Dunajskej stratégie (2014)

Map 4: Total gross value added (per capita) by NUTS III regions within the Danube Region Strategy (2014)

Zdroj: Eurostat, 2016; EEA, 2016

Európska územná spolupráca vznikla v roku 1990 ako iniciatíva spoločenstva INTERREG. Od svojho vzniku prešla mnohými zmenami a v roku 2007 sa z nej stal riadny cieľ politiky súdržnosti. INTERREG je rozdelený do troch kategórií spolupráce – INTERREG A ako cezhraničná spolupráca, INTERREG B ako nadnárodná a INTERREG C ako medziregionálna spolupráca.

Vrcholoví predstavitelia EÚ v oblasti regionálnej politiky sa vyjadrili, že nie je možné praktizovať rovnaký prístup k spolupráci v rámci celej EÚ, a tak sa začali v roku 2008 vyvíjať tzv. makroregionálne stratégie ako nový nástroj EÚS zameraný na územnú, sociálnu a hospodársku spoluprácu a zabezpečiť tak plnenie cieľov stratégie Európa 2020 cez inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast územia.

Prvá takáto stratégia vznikla v regióne Baltského mora a nasledovaná bola Dunajskou stratégiou. Na základe skúseností so stratégiami boli neskôr vyvinuté aj stratégie v oblasti Jadranského a Iónskeho mora a alpskej oblasti. Územné vymedzenie makroregionálnych stratégií sa často spája s dlhou históriou spolupráce v oblasti, ako napr. spolupráca v povodí Dunaja na základe Dunajského dohovoru, alebo alpská stratégia na základe Alpského dohovoru.

I keď majú makroregionálne stratégie možnosť čerpať prostriedky zo všetkých programov spolupráce, najdôležitejšie miesto tu má nadnárodná spolupráca, nakoľko pre aktuálne programové obdobie boli vytvorené nadnárodné programy, ktorých územný dosah je zhodný s makroregionálnymi stratégiami⁶. Tieto programy do značnej miery búrajú bariéry vychádzajúce zo statusu stratégií ako nefinančných nástrojov, čo im neumožňuje narábať s vlastnými prostriedkami. Výhodou sa môže tiež zdať štruktúra nadnárodných programov, ktorých projekty vytvárajú tzv. siete, pričom sú zapojení nielen partneri, ale aj štruktúry EK, ako aj pozorovatelia a dochádza tak k lepšiemu know-how ako i k vytváraniu kvalitnejších vzťahov medzi partnermi.

Pod'akovanie

Autori na tomto mieste ďakujú RNDr. Františkovi Koločánymu zo sekcie Centrálny koordinačný orgán Úradu vlády SR a Ing. Mariánovi Bujnovi, Mgr. Martine Kováčovej a Pavlovi Bžánovi, MA z Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR za poskytnutie základných informácií o Dunajskej stratégii.

Literatúra

- DUBOIS, A. et al. 2009. *EU Macro-regions and Macro-regional Strategies – A Scoping Study*. Stockholm : Nordregio, 2009. 44 p.
- DUNAJSKÝ NADNÁRODNÝ PROGRAM. 2014. *Dunajský nadnárodný program 2014 – 2020 (INTERREG V-B DUNAJ)*. [online]. SR : Úrad vlády SR, 2015. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://www.danube2014.gov.sk/data/files/5567_material-01_draft_cp_preklad-15122014-upraveny.docx>
- DUNAJSKÝ NADNÁRODNÝ PROGRAM. 2016a. *EU Strategy for the Danube Region*. [online]. Budapešť : DNP, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.interreg-danube.eu/about-dtp/eu-strategy-for-the-danube-region>>
- DUNAJSKÝ NADNÁRODNÝ PROGRAM. 2016b. *Programme Priorities*. [online]. Budapešť : DNP, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.interreg-danube.eu/about-dtp/programme-priorities>>
- ENVIROPORTÁL. 2016. *Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja*. [online]. Bratislava: MŽP SR, 2016, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<https://www.enviroportal.sk/dokumenty/medzinarodne-dohovory/dohovor/181>>
- EUR-LEX – PRÍSTUP K PRÁVU EÚ. 2010. *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru*

⁶ Výnimkou je Alpská stratégia, kde je územný dosah v prípade niektorých regiónov rozdielny oproti alpskému nadnárodnému programu.

- regiónov – EUSDR*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2010. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1474996553815&uri=CELEX:52010DC0715>>
- EUR-LEX – PRÍSTUP K PRÁVU EÚ. 2013. *Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o EUSDR*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2013. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0181&qid=1474996553815&from=EN>>
- EURÓPSKA ENVIRONMENTÁLNA AGENTÚRA. 2016. *Elevation map of Europe*. [online]. Kodaň : EEA, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/digital-elevation-model-of-europe>>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2008. *Kohézna politika 1988 – 2008: Investovanie do budúcnosti Európy*. Brusel : EK, Generálne riaditeľstvo pre regionálnu politiku, 2018. 44 s.
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2011. *Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť*. [online]. Brusel : EK, Generálne riaditeľstvo pre regionálnu politiku, 2011. 29 p. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag37/mag37_sk.pdf>. ISBN 978-92-79-19607-2.
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2014a. *Macro-Regional Strategies*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2014. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2015a. *Interreg: European Territorial Co-operation*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2015. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2015b. *Interreg A: Cross-border cooperation*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2015. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/cooperation/european-territorial/cross-border>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2015c. *Interreg B: Transnational cooperation*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2015. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/cooperation/european-territorial/trans-national>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2015d. *Interreg C: Interregional cooperation*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2015. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/interregional>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2016a. *The EU's main investment policy*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na

- internet: <http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/>
- EURÓPSKA KOMISIA – INFOREGIO. 2016b. *European Territorial Cooperation Annual Meeting 2014*. [online]. Brusel : Európska komisia, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/en/conferences/etc2014/>
- EUROSTAT. 2016a. *Database*. [online]. Luxemburg : Eurostat, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>
- EUROSTAT. 2016b. *GDP at regional level*. [online]. Luxemburg : Eurostat, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_at_regional_level>
- EUROSTAT. 2016c. *Glossary: Gross value added at market prices*. [online]. Luxemburg : Eurostat, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Gross_value_added_at_market_prices>
- EUSDR. 2016a. *EU Funding Instruments and Programmes*. [online]. Brusel : Danube Strategy Point, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.danube-region.eu/funding/private-sector-2>>
- EUSDR. 2016b. *Governance*. [online]. Brusel : Danube Strategy Point, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.danube-region.eu/about/governance>>
- EUSDR. 2016c. *Key Documents*. [online]. Brusel : Danube Strategy Point, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.danube-region.eu/about/key-documents>>
- EUSDR. 2016d. *What is the EUSDR?* [online]. Brusel : Danube Strategy Point, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.danube-region.eu/contact/danube-strategy-point>>
- GENERÁLNE RIADITEĽSTVO PRE VNÚTORNU POLITIKU EÚ. 2015. *New Role of Macro-Regions in European Territorial Cooperation*. Brusel : Európsky parlament, 2015. 104 s. ISBN 978-92-823-6510-6
- GROENENDIJK, N. 2013. Macro-regions: Regional Integration Within and Beyond the EU. In *21st NISPAcee ANNUAL CONFERENCE "Regionalisation and Inter-Regional Cooperation"*. Belehrad : Belehradská univerzita, 2013. pp. 1-24.
- HARLID, E. 2012. *Who Governs the Macro-Region?* Lund : Lund University, 2012. 73 p.
- INTERACT ENPI. 2016. *Macro Regional and Sea Basin Strategies*. [online]. Bratislava : Bratislavský samosprávny kraj, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <http://enpi.interact-eu.net/macro_regional_and_sea_basin_strategies/macro_regional_and_sea_basin_strategies/519/14906>
- KERN, K. – GÄNZLE, E. 2013. 'Macro-regionalisation' as a New Form of European Governance : *The Case of the EU's Strategies for the Baltic Sea and*

- the Danube Regions*. Agder : University of Agder, 2013. 23 p. ISSN 1893-2347
- RAJČÁKOVÁ, E. 2009. *Regionálny rozvoj a regionálna politika Európskej únie a Slovenska*. Bratislava : Geo-grafika, 2009. 133 s. ISBN 978-80-89317-09-7.
- SIELKER, F. – VONHOFF, K. eds. 2015. *Proceedings – Conference on the EUSDR: Challenges and Chances 2014 - 2020*. Brusel : Danube Strategy Research Network, 2013. 147 p.
- STRATÉGIA EÚ PRE REGIÓN JADRANSKÉHO A IÓNSKEHO MORA. 2016. *Governance*. [online]. Valencia : INTERACT, 2016. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.adriatic-ionic.eu/about/governance>>
- ÚRAD VLÁDY SR – ROKOVANIE VLÁDY SR. 2011a. *Aktualizovaná Národná pozícia k Stratégii EÚ pre dunajský región a návrh jej koordinácie*. [online]. SR : Úrad vlády SR, 2011. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=19457>>
- ÚRAD VLÁDY SR – ROKOVANIE VLÁDY SR. 2011b. *Návrh systému koordinácie a aktualizácie projektových zámerov v prioritných oblastiach EUSDR*. [online]. SR : Úrad vlády SR, 2011. [cit. 2016.09.27.] Dostupné na internete: <<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20006>>
- VÝBOŠŤOK, J. 2016. Makroregionálne stratégie regionálneho rozvoja a Slovenská republika. *Diplomová práca*. Školiteľka: RNDr. Hilda Kramáreková, PhD. Nitra : UKF v Nitre, 2016. 80 s.

CHOSEN REGIONAL SOCIO-ECONOMIC INDICATORS WITHIN THE DANUBE REGION STRATEGY

Summary

The EU Regional Policy (also the EU Cohesion Policy or the EU Structural Policy) is a locally-based policy, which aims for sustainable development, economic growth, better life quality etc. through the integrated approach. The Cohesion Policy budget for the 2014 – 2020 programming period is €350 billion and it is designed for all EU territories, especially for the less developed regions. More than €10 billion of this sum is designed for European Territorial Co-operation – one of two EU Structural Policy goals.

European Territorial Co-operation was created in 1990 as a Community Initiative called INTERREG. Since its creation, it changed a lot and in 2007 it became the EU Cohesion Policy goal. There are currently three types of Co-operation via the INTERREG – INTERREG A as cross-border cooperation aiming to support regions at both sides of the national borders; INTERREG B as trans-national cooperation helping the trans-national regions, also called the macro-regions, and the inter-regional cooperation, also called the INTERREG C.

Top EU regional policy representatives expressed their opinions that it is not possible to practice same approach for the whole EU which led the European Council in 2008 to push the European Commission to create the Macro-Regional Strategies as a new instrument for the territorial cooperation aimed at the territorial, social and economic cooperation and to fulfil the Europe 2020 strategy goals through the smart, sustainable and inclusive growth of the EU territory.

The first EU Macro-regional strategy was created in Baltic Sea Region, and the next one was the Danube Region Strategy. Thanks to strategies' experiences there were then created another two strategies – in the Adriatic-Ionian region and the Alpine region. The strategies' areas are often defined historically, e.g. the Danube basin cooperation results from the Danube Convention, and the Alpine Strategy is based on the Alpine Convention etc.

While the Macro-Regional Strategies are able to use the financial resources of all cooperation programs, the most important are the transnational cooperation programs as there have been created transnational programs, which territorial reach is the same as that of the Macro-Regional Strategies. These programs try to destroy the barriers of Strategies not being the financial instruments – a status, which won't able them to have, and use their own resources.

Mgr. Ján Výboštok

Geografický ústav SAV

Štefánikova 49, 814 73 Bratislava

E-mail: geogjvyb@savba.sk

RNDr. Hilda Kramáreková, PhD.

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E-mail: hkramarekova@ukf.sk